

I. GİRİŞ

Bursa'da BTSO, geleneksel hale gelen “250 Büyük Firma” araştırmasını 1997 yılından bu yana gerçekleştiriyor. En son yayınlanan 2009 yılı verileri ile birlikte elimizde 1997-2009 dönemine ilişkin, firmaların cirodan ihracatına, istihdamdan net aktiflerine kadar çeşitli değişkenlerini ölçen bir veri kümesi var. İstanbul'da ise ISO Türkiye genelinde “500 Büyük Firma” araştırmasını yıllardan beri gerçekleştiriyor. Her ne kadar ISO ülke genelinde 500 büyük firma ile, BTSO ise Bursa genelinde 250 büyük firma ile ilgilense de bu iki veri kümesinden yararlanarak zaman içinde Türkiye'ye göre Bursa'nın durumunun nasıl değiştiğini izlemek ve yorumlamak mümkün.

Bu makale yazıldığı sırada henüz ISO 2009 yılı verilerini açıklamadığı için çalışmanın yapıldığı döneme 2009 yılı katılmadı. Ancak yine de Bursa'nın ülke içindeki konumunu genel çizgileri ile anlamak açısından 1997-2008 döneminin yeterli uzunlukta olduğunu düşünüyoruz. Yapacağımız iş basit. Sözü ettiğimiz dönemde, aşağıda sıraladığımız ISO'nun beş önemli değişkeni içinde Bursa'nın aynı değişken değerlerinin oranlarını bulup, bunların 1997-2008 döneminde nasıl değiştiğini belirleyeceğiz.

1. Ciro
2. Brüt Katma Değer
3. Öz sermaye
4. Dönem Kârı
5. İhracat

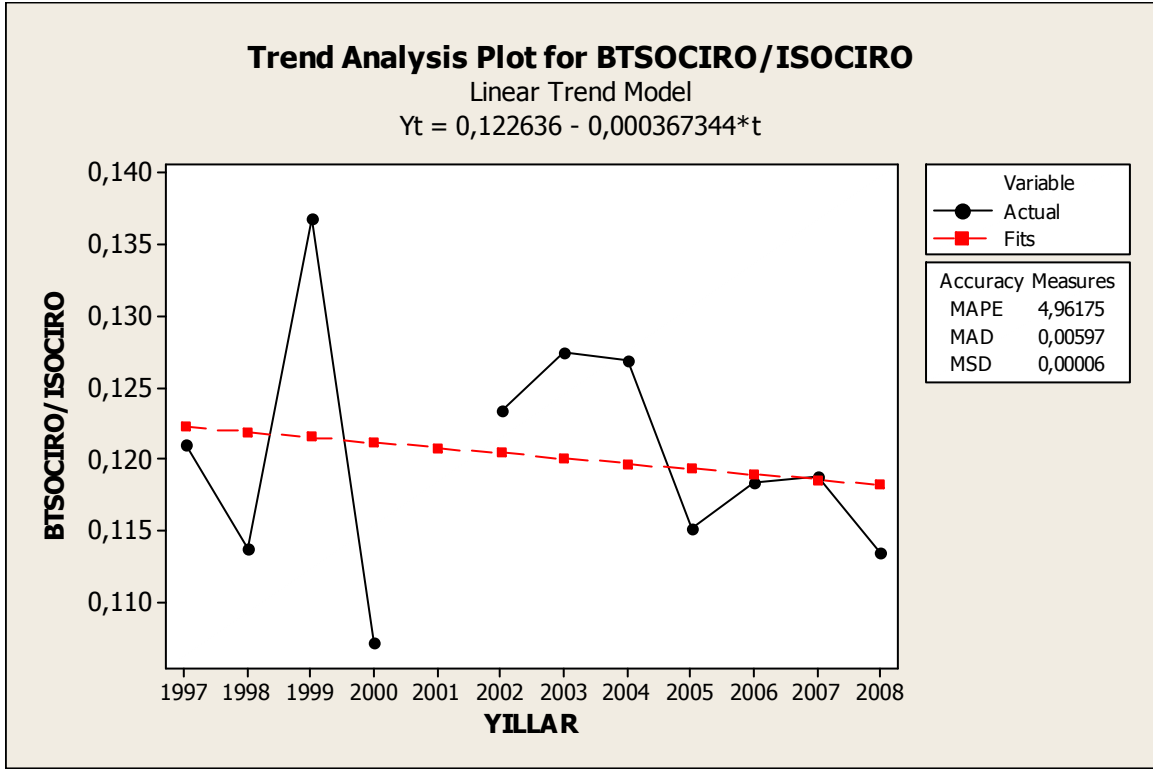
Bir anlamda çalışma, Türkiye'ye göre Bursa'nın öneminin çeşitli açılardan artıp artmadığını, azalıp azalmadığını ortaya koyacak. Burada ayrıca eklememiz gereken bir başka nokta ise, yaptığımız ölçmenin sadece ve sadece büyük firmalara göre yapılan bir ölçme, bir karşılaştırma olmasıdır.

ISO'nun verileri Türkiye geneli için olsa da bu veriler 500 büyük firmaya ilişkin olduğu için verileri biraz da İstanbul olarak yorumlamak yanlış olmayacaktır. Konuyu bir başka açıdan değerlendirecek, İstanbul Türkiye'nin en büyük kentidir ve zaman içinde çevresindeki Kocaeli, Tekirdağ, Yalova ve Bursa gibi illerle bütünleşme eğilimi içindedir. 1999 yılındaki Körfez depremi her ne kadar bu eğilimleri bir süre için ertelese de, depremin etkilerinin atlatılmasının ardından İstanbul yine çevresindeki illeri her anlamda bir miktatıs gibi çekmeye başlamıştır. Eğer bu görüş doğruysa, o zaman ilgilendiğimiz dönemin ilk yıllarında verilerde gözlenen farklılıkların zaman içinde azalması gerekir. Bunu az sonra verileri inceleyerek göreceğiz. Bu verilerin bize gösterebileceği başka bir olgu ise Bursa'nın ekonomik anlamda ülke genelinden veya İstanbul'dan ne kadar ayrışıp ayrışmadığıdır. Bu

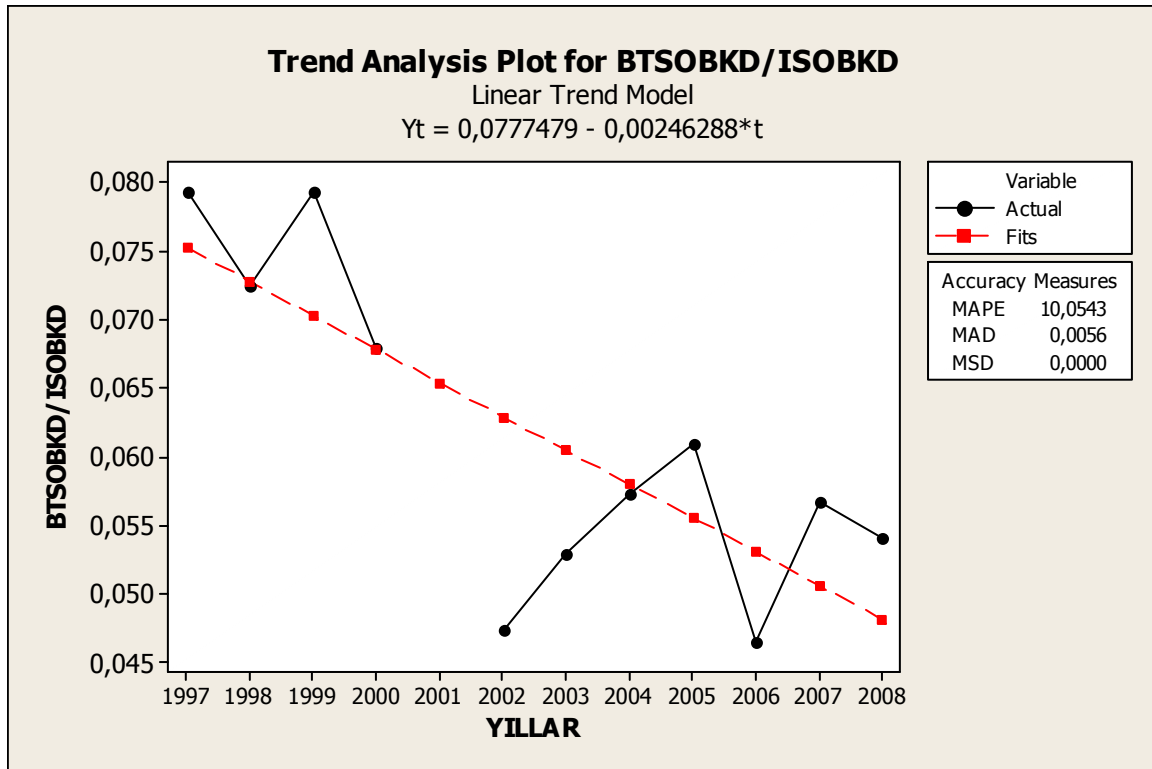
sonuçların ve yorumların Bursa'nın geleceğine yönelik olarak yapılacak plânlarda göz önüne alınmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

II. GRAFİKLER

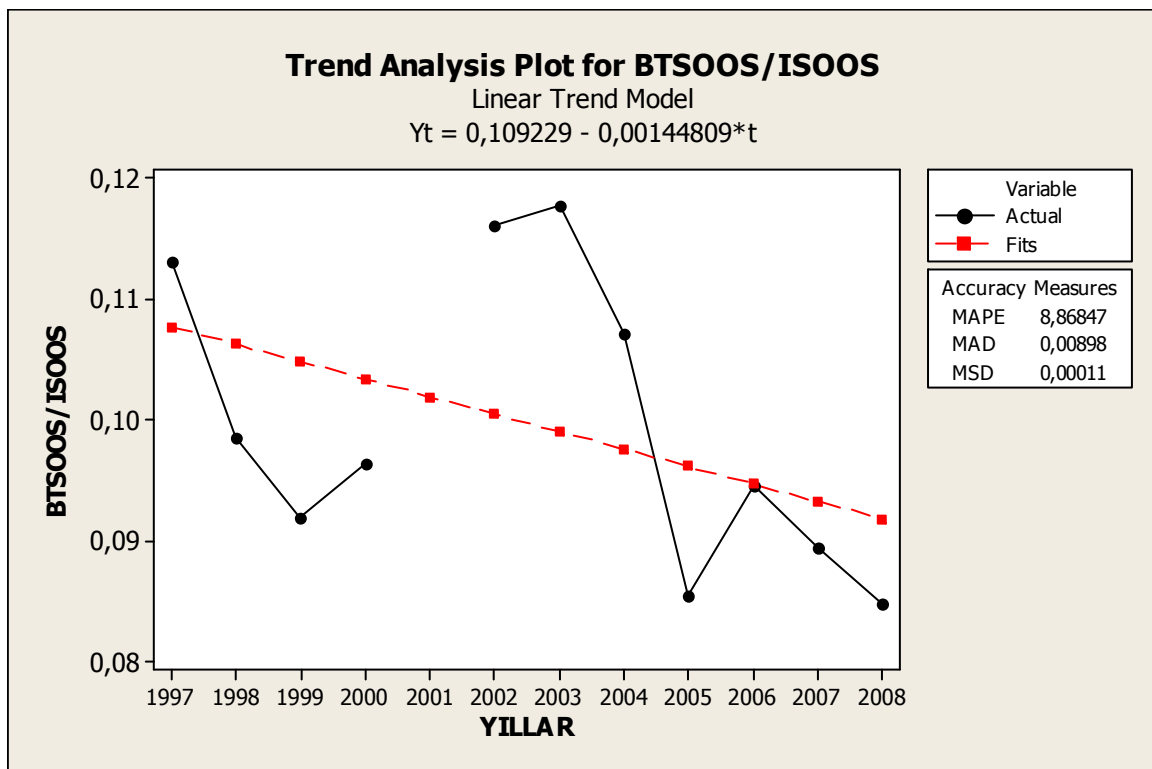
1997-2008 döneminde az önce sıraladığımız beş değişken için Bursa/Türkiye veya Bursa /İstanbul anlamındaki oranları bularak bu oranların grafiklerini çizip yorumlayacağız. Bize göre bu oranların Bursa/Türkiye veya Bursa/İstanbul olmasının çok net bir ayırımı yok. Bunun nedeni ise bize göre zaman içinde İstanbul'un ekonomik anlamda sürekli büyümesi yatıyor.

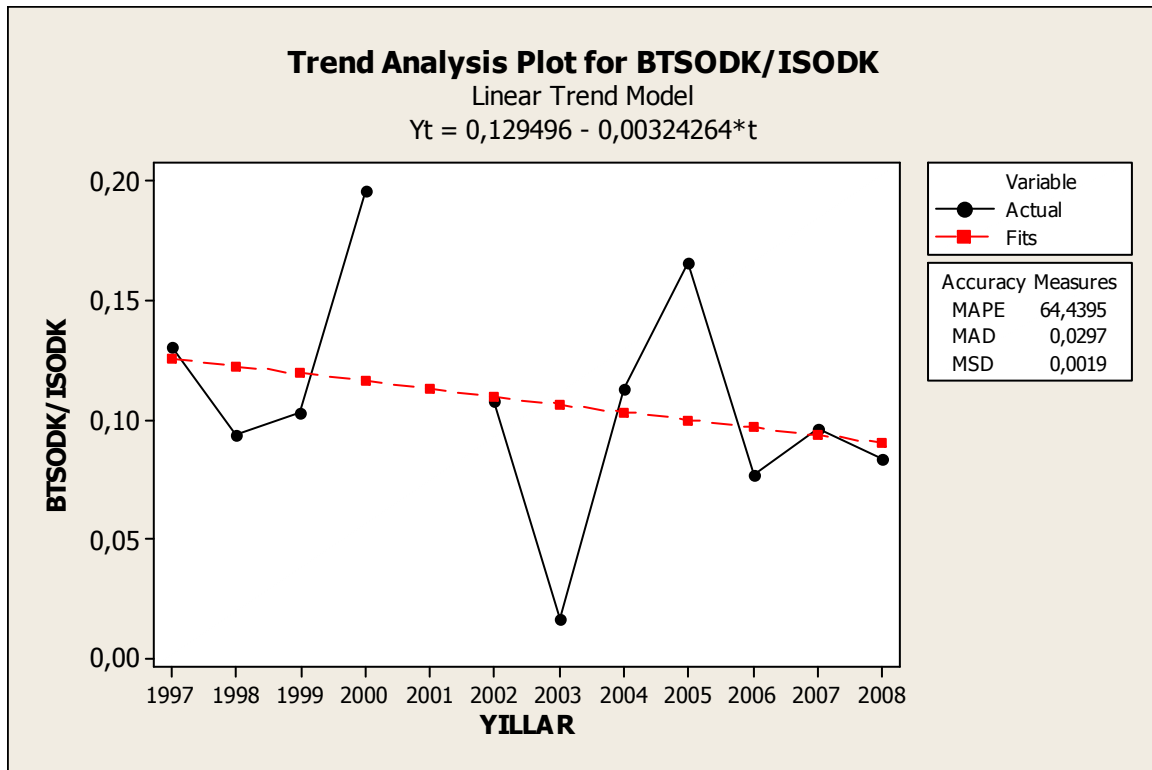
Grafik 1. BTSOCIRO/ISOCIRO

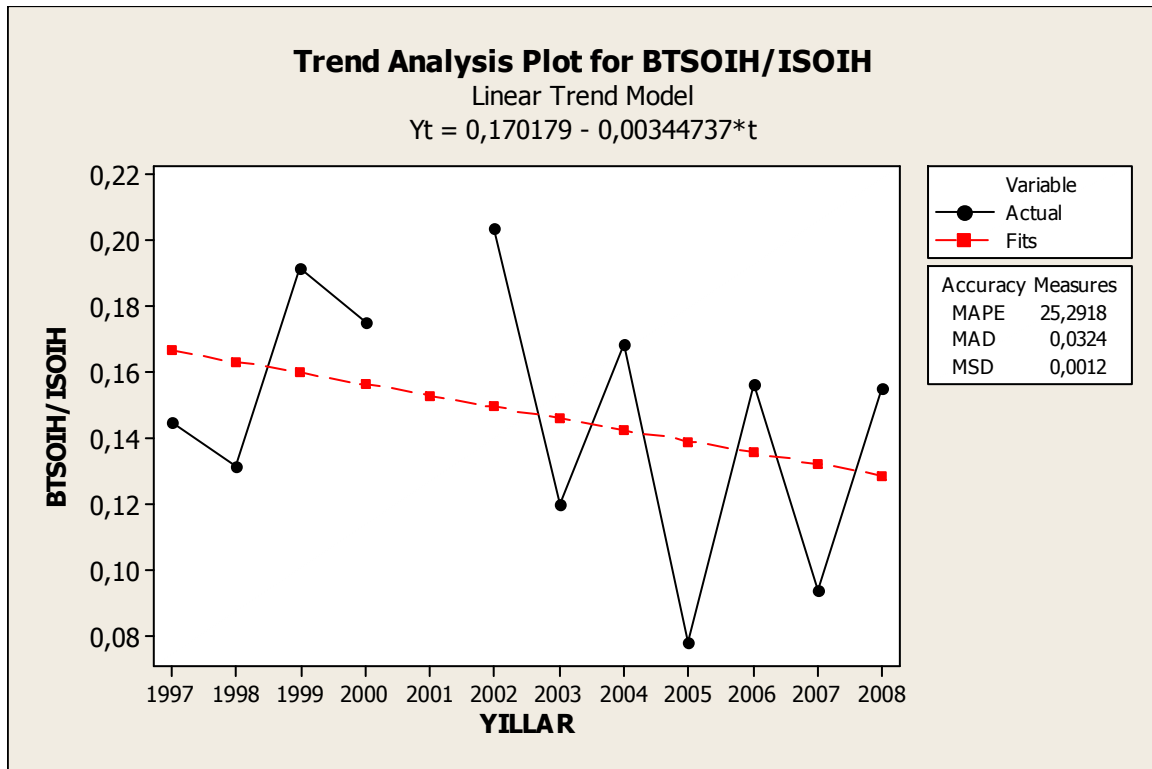
Grafik 2. BTSOBKD/ISOBKD

Grafik 3. BTSOOS/ISOOS

Grafik 4. BTSODK/ISODK

Grafik 5. BTSOIH/ISOIH

Ciro olarak BTSO/ISO oranlarının 1997-2008 dönemindeki ortalaması %12, brüt katma değer olarak bu oranların ortalaması % 6, öz sermaye olarak yaklaşık % 10, dönem kârı olarak % 11 ve ihracat olarak ise yaklaşık % 15. Aslında BTSO'nun araştırması 250 büyük firma, ISO'nun araştırması 500 büyük firma olduğu için bu oranları iki kat olarak düşünmekte yarar olabilir. Oranları tahmini değerler olarak düşünürsek, ciro olarak BTSO/ISO oranlarının 1997-2008 dönemindeki ortalaması %24, brüt katma değer olarak bu oranların ortalaması % 12, öz sermaye olarak yaklaşık % 20, dönem kârı olarak % 22 ve ihracat olarak ise yaklaşık % 30 gibi düşünülebilir.

Ancak biz, belirli bir yıl için bu oranlardan birinin değeri veya tahmini ile ilgilenmekten çok genel eğilimlerle ilgilendiğimiz için oranları iki kat olarak almadık.

Sonuçlardan görüldüğü gibi Bursa'nın Türkiye geneli içindeki cirosu, brüt katma değeri, öz sermayesi, dönem kârı ve ihracatı oransal olarak belirlendiğinde, Bursa en büyük payı ihracat ile alıyor. Yine bu beş oran içinde en küçük değer ise brüt katma değerdeki yüzde 6 oranı.

III. SONUÇ

Elde ettiğimiz oranların kaba göstergeler olduklarını ve deyim yerindeyse, Bursa ve Türkiye açısından özel kesimin en üst tabakasına ilişkin bir şeyler anlattıklarını belirtmeliyiz. Örneğin, KOBİ'ler açısından durum farklı olabilir. Diğer yandan, gerek ISO'nun gerekse BTSO'nun çalışmalarının Türkiye ve Bursa için oldukça iyi birer gösterge olduklarını da vurgulamamız gerekir.

Temel amacımız, ilgilendiğimiz oranların genel eğilimini açıklamaktır. Bu nedenle, 2001 yılının kriz yılı olması ve oranlarının çok aykırı olması nedeniyle 2001 yılı, analiz dışında bırakıldı. Beş önemli değişken için yapılan analiz sonucunda, Bursa'nın Türkiye içindeki öneminin ilgili dönemde farklı oranlarda azaldığını görüyoruz. Bursa'nın 250 büyük firmasının Türkiye'nin 500 büyük firması içinde brüt katma değer olarak payının azalış hızı ise diğer oranlara göre en hızlı olanı.

Belirlediğimiz bu azalmanın nedeni, Bursa'da sanayileşmenin ülke geneline göre çok önceden başlaması ve bir noktadan sonra doyumluğa ulaşması olabilir. Ancak nedenler her ne olursa olsun, 1997-2008 döneminde Türkiye, Bursa'ya göre ilgilendiğimiz değişkenler açısından daha hızlı büyümüştür. Şunu da eklemeliyiz ki, oranlardaki azalma hızı ciro ve öz sermaye açısından 2001'den sonra daha da hızlanmış durumdadır. Bu göstergelerin, kentin geleceğine yönelik planlamalarda göz önüne alınmalarının yararlı olacağını düşünüyoruz. Bunların, sanayileşmede doyumluğun işaretleri olarak ele alınmaları için ise daha ayrıntılı irdellemelere gerek vardır.